

ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน เอกชนในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา The Cooperation of Government Agencies, Communities and Private Sector in Tourism Management in the Songkhla Old Town

สิริรัตน์ หมานละโต๊ะ¹ ห้าหวาญ ทวีแสง² อุทิศ สังขรัตน์²

E-mail: sirirat_nana@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษา สถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาและความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ผ่านเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน โดยนำข้อมูลจากการศึกษามารวมผลและวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) พื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้แก่ เมืองเก่ายุคหัวเขาแดง เมืองเก่ายุคแหลมสนและเมืองเก่ายุคบ่อทราย ซึ่งสถานการณ์การท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่มีความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันเนื่องจากเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกันแต่ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นเมืองเก่าสงขลาไว้ แต่ในบางพื้นที่ยังขาดการพัฒนาในโครงสร้างพื้นฐานการรองรับนักท่องเที่ยว 2) ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่า คือ หน่วยงานภาครัฐมีการจัดการท่องเที่ยวตามแผนงานและนโยบายของรัฐบาลตามโครงสร้างหน้าที่และบทบาทที่ได้รับ อีกทั้งชุมชนให้ความร่วมมือการดำเนินการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยว ส่วนหน่วยงานภาคเอกชนมีการสนับสนุนต้นทุนต่างๆ ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน อย่างไรก็ตามการจัดการในแต่ละพื้นที่ยังขาดการเชื่อมโยงกันทั้ง 3 พื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบความร่วมมือ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) การปฏิบัติงานร่วมกัน 4) การติดตามและประเมินผล 5) การสร้างข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

คำสำคัญ: ความร่วมมือ การจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเมืองเก่า

Abstract

This research aimed to study the tourism situation in the Songkhla Old Town and cooperation in tourism management to connect tourist attractions in the Songkhla Old Town. A qualitative study method was used through research tools, namely, in-depth interviews, participant observation and non-participant observation with three key informants: community, government and private sector. The data from the study were used to process and analyze the content. The study found that 1) Songkhla Old Town 3 eras: Songkhla Old Town at Hua Khao Daeng, Songkhla Old Town at Laem Son and Songkhla Old Town at Bo Yang The three tourism situations were distinguished by different tourism resources as they occurred at different times but still retain the identity of Songkhla Old Town. But in some areas, there is still a lack of development in the infrastructure to accommodate tourists. 2) For tourism management cooperation of relevant agencies in the Old Town area, the government organization had organized tourism according to government programs and policies in accordance with the structure, functions and roles assigned. In addition, the community provided cooperation in the operation and provision of tourism services. The private sector had contributed to the costs of community tourism management. However, the management in each area was still lacking in connection, all 3 of them require cooperation in 5 areas: 1) planning 2) information exchange 3) common practice 4) monitoring and evaluation 5) creation of mutual agreements for the efficiency and effectiveness of tourism management.

Keywords: cooperation, tourism management, old town tourism

ความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องมีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค จนถึงระดับประเทศ สำหรับการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ด้วยการสร้างร่วมมือ

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในการการพัฒนาศักยภาพชุมชน ผู้ประกอบการ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและองค์การภาคีการท่องเที่ยวให้มีความสามารถด้านการแข่งขันทั้งทักษะการบริหารจัดการและการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว (สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558) จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาศักยภาพชุมชนและภาคีการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็งจะนำไปสู่ขีดความสามารถด้านการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวของประเทศที่ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่ผ่านมายังเป็นหนึ่งในจุดอ่อนของประเทศไทยที่ควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นกลไกสำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

จังหวัดสงขลามีความสำคัญด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่มีประวัติการตั้งเมืองและร่องรอยการเป็นเมืองท่าทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังผสมผสานทางศิลปวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธ อิสลาม จีน และตะวันตก ซึ่งตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งโบราณสถาน โบราณคดี ย่านเมืองเก่าที่มีอาคารตึกเก่าดั้งเดิม วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ผสมผสานจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของเมืองสงขลาอย่างชัดเจน (คณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ, 2562) นักวิชาการได้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการตั้งถิ่นฐานเมืองเก่าสงขลาแสดงให้เห็นร่องรอยการเกิดเมือง 3 ยุคด้วยกัน ได้แก่ เมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดง เมืองเก่าสงขลาฝั่งแหลมสน และเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง ปัจจุบันจึงเกิดเป็นการท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลาและเป็นที่ยอมรับกันทั้งท้องถิ่น

แผนพัฒนาเมืองเก่าสงขลาได้ถูกปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่อง และจะมีแผนการฟื้นฟูเมืองเก่าสงขลาสู่เมืองมรดกโลก จากประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาติ เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 โดยภาครัฐร่วมและภาคประชาสังคมมีเป้าหมายจะเสนอเมืองเก่าสงขลาขึ้นเป็นมรดกโลก ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนและความร่วมมือจากชุมชนและผู้ที่มีส่วนได้เสียในพื้นที่อย่างจริงจังต่อการร่วมดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จากเดิมกระบวนการอนุรักษ์และการพัฒนาเมืองเก่าจัดอยู่ในการดูแลของภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียว ทำให้เกิดข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาและต่อยอด เพราะฉะนั้นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะสามารถเข้าใจและมองเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมจะเกิดประโยชน์และตอบสนองต่อผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ไม่เพียงแต่ประชาชนหรือชุมชน ยังรวมถึงองค์กรภาคเอกชนผู้ประกอบการต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาและสนับสนุนการตลาดและบริการการท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

สถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าในแต่ละพื้นที่ยังพบปัญหาในการจัดการท่องเที่ยว หากการดำเนินงานของการท่องเที่ยวมีเพียงหน่วยงานภาครัฐส่วนเดียวไม่สามารถดูแลพื้นที่และจัดการเมืองเก่าสงขลาให้มีความยั่งยืนได้ จากการลงพื้นที่ศึกษาเบื้องต้นพบปัญหา ดังนี้ (1) พื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยางมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก แต่ยังมีปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวบริเวณร้านค้าหรือแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม ทำให้การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง นอกจากนี้พื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยางเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองจึงมีปัญหาในการจัดการพื้นที่ เช่น การจราจร สถานที่จอดรถ ปัญหาถังขยะ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวบนท้องถนน เป็นต้น อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว การให้ความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนจึงไม่ต่อเนื่องนักโดยจะเกิดขึ้นเป็นโครงการเท่านั้น (2) จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาและเมืองเก่าสงขลาฝั่งแหลมสนเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกันของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 ยุค การจัดการท่องเที่ยวจึงควรปรับปรุงและดูแลในเรื่องของการเดินทางทั้งทางบกและทางน้ำ เช่น การปรับปรุงถนน ความปลอดภัยของท่าเรือและการเดินเรือของกลุ่มเรือหางยาวท้องถิ่น อีกทั้งแหล่งโบราณสถานยังขาดการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ นอกเหนือจากกล่าวมาข้างต้นจุดสำคัญของการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คือ ความร่วมมือในการบริหารจัดการในพื้นที่ท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลาทั้ง 3 พื้นที่ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรวมถึงชุมชนในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาต้องให้ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวและทำความเข้าใจในทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อเชื่อมโยงความรู้และวางแผนการพัฒนาร่วมกัน

ดังนั้น การศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวและความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่และการจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และเอกชนและความร่วมมือขององค์กรที่เกี่ยวข้อง จะนำมูลมาวิเคราะห์การสร้างความร่วมมือในการจัดการในพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ประธานชุมชนและชาวบ้านในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการ องค์กรอิสระ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 32 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาและความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วน ร่วมในการกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงและการบันทึกข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือการวิจัยในการเก็บรายละเอียดทั้งบริบท สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม กิจกรรม เหตุการณ์ คำพูดจากการสังเกตและสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นงานวิจัยที่ศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีการจัดเตรียมสำหรับนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบกับวิเคราะห์ข้อมูลแบบตีความ (Interpretation) เพื่อหาความเชื่อมโยงและอธิบายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา 3 ยุค

เมืองเก่าสงขลา 3 ยุค ได้แก่ เมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดง เมืองเก่าสงขลาฝั่งแหลมสน และเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อทราย เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองเก่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคนหลายวัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยจีน และชาวไทยมุสลิม ทั้ง 3 วัฒนธรรม สังเกตได้จากบรรยากาศของแต่ละวัฒนธรรมค่อนข้างเห็นชัดเจนสะท้อนผ่านศิลปวัฒนธรรม อาทิ โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนแบบดั้งเดิม วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่น วิถีประมงพื้นบ้าน ประกอบกันเป็นวิถีชุมชน วัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลา ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศย้อนยุคและเรียนรู้วิถีชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลาได้พัฒนาและเติบโตจนมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติแวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชม

1.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดงและฝั่งแหลมสน การท่องเที่ยวในฝั่งเมืองเก่าสงขลาหัวเขาแดงและเมืองเก่าสงขลาฝั่งแหลมสนซึ่งเริ่มต้นจากคนในชุมชน มีกระบวนการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน เกิดการรวมกลุ่มทั้งกลุ่มเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ กลุ่มวิสาหกิจสตรีชุมชนหัวเขา กลุ่มอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลา กลุ่มเรือแจว กลุ่มมัดคุเทศก์น้อย โดยการท่องเที่ยวเป็นไปในรูปแบบการเยี่ยมชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน และโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่ายุคหัวเขาแดงและเมืองเก่ายุคแหลมสน ทางฝั่งเมืองเก่าสงขลาหัวเขาแดงเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางโบราณสถานและโบราณคดีที่สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของเมืองสงขลาในยุคแรกเริ่มตั้งแต่การตั้งเมืองเก่าสงขลายุคหัวเขาแดง ได้แก่ วัดเขาน้อย ป้อมปราการ 16 ป้อม คูเมืองเก่า กำแพงเมืองเก่า เจดีย์องค์ดำ เจดีย์องค์ขาว ตลอดจนเชื่อมโยงมายังแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลายุคแหลมสน ได้แก่ โบราณสถานบ่อเก้ง ศาลาหลบเสือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณวาสนและวัดภูผาเบิก นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมของชุมชนที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต เช่น การเรียนรู้วิถีประมง การเพาะปลูก การชมสวนโบราณ การแปรรูปอาหารของชุมชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีให้ท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวตามฤดูกาลของชุมชน จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านพบว่า ก่อนจะมีการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการได้มีหน่วยงานอิสระหรือหน่วยภาคเอกชนได้เข้าร่วมมือกับทางชุมชนในการวางแผนการทำโปรแกรมการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนยังขาดความรู้และการดำเนินการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากหน่วยงานเอกชนเพื่อนำมาพัฒนาและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก

1.2 สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อทราย การท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อทราย เริ่มต้นตั้งแต่การประกาศเป็นเมืองเก่า 10 เมือง ทำให้พื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อทรายได้รับความสำคัญในการพัฒนาทั้งทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเนื่องจากเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อทรายมีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมของอาคารแบบผสมผสานทั้งไทย จีน และตะวันตก อีกทั้งมีเอกลักษณ์สะท้อนผ่านย่านเมืองเก่าและประกอบเป็นวิถีชีวิตของ 3 วัฒนธรรม คือ ชาวไทยพุทธ ไทยจีน และมุสลิมทำให้พื้นที่เมือง

เก่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ ย่านเมืองเก่า (ถนนนางงาม ถนนนครนอก ถนนนครใน) ศาลหลักเมือง ประตูเมืองสงขลา กำแพงเมืองสงขลา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา และมีมัสยิดอิสลาม รวมถึงร้านอาหารท้องถิ่น และประเพณีเทศกาลต่างๆ ทั้งนี้เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยางถือเป็นพื้นที่หลักในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหลายๆ ด้าน มีโครงการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐเข้ามาสนับสนุนส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนย่านเมืองเก่าดีขึ้น ซึ่งพื้นที่เมืองเก่าฝั่งบ่อยางเป็นพื้นที่แรกที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจและต้องการจะพัฒนาให้เป็นเมืองมรดกโลก ทำให้พื้นที่นี้ได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

2. ผลการศึกษาความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว

2.1 ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดงและแหลมสน

2.1.1 หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐที่ปกครองพื้นที่คือเทศบาลเมืองสิงหนคร มีบทบาทในการจัดการและปรับปรุงระบบเรื่องโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน คูน้ำ ไฟฟ้า การจัดการขยะ อีกทั้งยังมีหน่วยงานภาครัฐที่เข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลาเข้ามาให้ความรู้ในการจัดวิถีการท่องเที่ยวโดยชุมชน หน่วยงานพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการชุมชนท่องเที่ยววิถีสันติ และหน่วยงานของสำนักศิลปากรที่ดูแลพื้นที่แหล่งโบราณสถานในชุมชน อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวยังพบข้อบกพร่องในการจัดการและการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งการบริหารจัดการพื้นที่ การสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงยังขาดการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับชุมชน

2.1.2 ชุมชน ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดงและฝั่งแหลมสนมีการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีแกนนำชุมชนขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยมีชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการและทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ทำให้การกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนได้ทั่วถึง จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยวพบว่า การจัดการท่องเที่ยวของเมืองเก่าสงขลาในพื้นที่ของตนเองนั้นยังพบปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ คือ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวของกลุ่มชาวบ้าน ปัญหาการทำความเข้าใจกับหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาการระเบียบการใช้พื้นที่แหล่งโบราณสถาน ปัญหาความทรุดโทรมของแหล่งโบราณสถานซึ่งขาดการดูแล และปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้พื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดงและเมืองเก่าสงขลาฝั่งแหลมสนเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกันของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 ยุค การบริหารจัดการท่องเที่ยวจึงควรปรับปรุงและดูแลในเรื่องของระบบขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ เช่น การปรับปรุงถนนของชุมชน กฎระเบียบการใช้รถนำเที่ยว ความปลอดภัยของท่าเรือและการบริการเรือของกลุ่มเรือหางยาวท้องถิ่น

2.1.3 ภาคเอกชน ภาคส่วนของเอกชนและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องในการจัดการได้แก่ บริษัทสำรวจและผลิตปิโตรเลียม (PTTEP), Songkha Station และภาคีคนรักเมืองสงขลาได้เข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมและมีการวางแผนพัฒนากิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การจัดอบรมมัคคุเทศก์ให้ชุมชน การปรับปรุงป้ายสื่อความหมาย การจัดการขยะในชุมชน การปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น อีกทั้งบางหน่วยงานมีการสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเสนอโครงการผ่านวางแผนและพูดคุยแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านในการจัดโครงการแต่ละครั้ง แต่ทั้งนี้จากการสำรวจพื้นที่พบว่ายังขาดการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวของผู้ประกอบ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร

2.2 ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง

2.2.1 หน่วยงานภาครัฐ การจัดการของภาครัฐเป็นการจัดการในรูปแบบนโยบายและแผนโครงการ ซึ่งพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยางเป็นพื้นที่ของเทศบาลนครสงขลาที่มีบทบาทหลักในการดำเนินการด้านการปกครอง ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคของพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การจัดการจราจรในย่านเมืองเก่า สถานที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ไฟฟ้า และการอนุรักษ์วัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าซึ่งอยู่ในเทศบาลสงขลา นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลาที่เป็นภาคส่วนสำคัญในการวางแผนและประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมตลาดสองเล ถนนคนเดินสงขลา งานสงขลาแต่แรก เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมเศรษฐกิจอันรวมถึงการท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ทางเทศบาลมีนโยบายจะฟื้นฟูเมืองเก่าสงขลา มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าให้เป็นเมืองท่องเที่ยวด้วยโครงการ Upstream Process ของศูนย์มรดกโลก เพื่อหาหรือแนวทางการพัฒนาเมืองเก่าสงขลาและโครงการสงขลาสู่เมืองมรดกโลก

2.2.2 ชุมชน การจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าฝั่งบ่อยาง บทบาทหลักในจัดดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของภาครัฐและเอกชนในการขับเคลื่อน ทว่าคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ พื้นที่กลุ่มอาคารดั้งเดิมที่มีความสำคัญทางสถาปัตยกรรมเพื่อดูแลต้นทุนทางวัฒนธรรมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า รวมถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมเดิมในด้านวัฒนธรรมอาหาร การประกอบอาชีพ ประเพณีที่สำคัญ โดยในปัจจุบันการพัฒนาของพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้เปิดโอกาสให้คน

รุ่นใหม่เข้ามาช่วยในการเสนอความคิดเห็นและร่วมฟื้นฟูเมืองเก่าด้วยการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้าด้วยกัน เช่น การเปิดร้านอาหารท้องถิ่น ร้านเครื่องดื่ม(คาเฟ่) ที่มีเอกลักษณ์ความเป็นเมืองสงขลา การจัดกิจกรรมนิทรรศการและผลงานศิลปะของเมืองเก่าสงขลา อย่างไรก็ตามเมื่อมีการจัดเวทีสาธารณะทั้งทางสถานการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน ชุมชนก็ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมฟังและทำประชาพิจารณ์ แต่เนื่องจากพื้นที่เมืองเก่าฝั่งบ่ออย่างค่อนข้างเป็นชุมชนเมือง ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่หลากหลาย การเข้าร่วมฟังและการทำประชาพิจารณ์จึงไม่ทั่วถึง เช่น กลุ่มร้านค้าที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่างเข้าร่วมประชุม กลุ่มคนทำงานนอกพื้นที่ ทำให้ยังมีปัญหาการจัดการและการทำความเข้าใจร่วมกันของคนบางกลุ่ม อีกทั้งการมีนักท่องเที่ยวในแต่ละวันเข้ามาเป็นจำนวนมากและด้วยพื้นที่มีจำกัดทำให้เกิดปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวบริเวณร้านค้าหรือแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมทำให้การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงมากนัก

2.2.3 ภาคเอกชน พื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่ออย่างมีหลายหน่วยที่เข้าร่วมสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากภาคีคนรักเมืองสงขลาในการขับเคลื่อนและประสานงานทั้งภาครัฐและชุมชนในย่านเมืองเก่า ซึ่งมีโรงสีแดงเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่างๆ ทั้งการจัดประชุมและเสวนาเพื่อการวางแผนและประชาสัมพันธ์กิจกรรมในย่านเมืองเก่าสู่ภายนอก นอกจากนี้มีบริษัทเซฟรอนและบริษัทบริษัทสำรวจและผลิตปิโตรเลียม เข้าร่วมสนับสนุนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรม เช่น บริษัทเซฟรอนสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างศูนย์เรียนรู้เมืองเก่า คิด บวก ดี จัดทำป้ายสื่อความหมายให้กับร้านค้าดั้งเดิม ซึ่งจากการสัมภาษณ์องค์กรเอกชนมองว่านโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรไม่เพียงแต่จะดำเนินการทางธุรกิจในพื้นที่ แต่ยังมีมุ่งพัฒนาและยกระดับชีวิตของคนในชุมชนด้วย

สรุปภาพรวมความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาขององค์กรภาครัฐ ชุมชนและเอกชน พบว่า ภาครัฐลักษณะการให้ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเป็นไปตามบทบาทของแต่ละหน่วยงานที่ได้รับในส่วนของการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในรูปแบบนโยบายและแผนงานที่สอดคล้องกับรัฐบาลส่วนกลาง เน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจผ่านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในโครงการต่างๆ เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านอยากให้อาจารย์รัฐเข้ามาจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ในส่วนชุมชนเมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดงและแหลมสนให้ความร่วมมือในการดำเนินการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวร่วมภาคเอกชน ซึ่งมีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนเพื่อไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว แต่ต่างจากพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่ออย่างที่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐและเอกชนแต่การจัดการส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ เนื่องด้วยเป้าหมายในการดำเนินการแตกต่างกันทำให้การจัดการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาไม่ได้ร่วมมือกันอย่างเป็นทางการและการเข้าร่วมวางแผนของทุกฝ่ายยังไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้การท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลามีการประสานร่วมกันในบางส่วนของแบบทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้นจึงควรมีการจัดการหรือมีกระบวนการดำเนินการเพื่อให้การท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลามีการพัฒนาและดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วน

อภิปรายผล

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา จากการศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าสงขลา ได้แก่ พื้นที่เมืองเก่าฝั่งหัวเขาแดง พื้นที่เมืองเก่าฝั่งแหลมสนและพื้นที่เมืองเก่าฝั่งบ่ออย่าง พบว่าบริเวณพื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่ที่มีความสำคัญในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แม้จะอยู่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันแต่ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นเมืองเก่าสงขลาไว้ อย่างไรก็ตามพื้นที่เมืองเก่าฝั่งหัวเขาแดงและพื้นที่เมืองเก่าแหลมสนเป็นพื้นที่ที่สืบเนื่องเวลาต่อกันและอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ทำให้การจัดการท่องเที่ยวในสองพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในการจัดการของชุมชนตำบลหัวเขาเป็นหลัก ส่วนพื้นที่เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่ออย่างซึ่งย้ายไปอีกฝั่งโดยมีทะเลสาบสงขลาถิ่นระหว่างเมืองเก่าทำให้การจัดการท่องเที่ยวยังแบ่งส่วนของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยมองว่าพื้นที่เมืองเก่าสงขลาหากมีความร่วมมือในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวให้มีความสมดุลและกระจายทรัพยากรต่างๆ อย่างทั่วถึง จะทำให้เมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมีความยั่งยืนมากขึ้น และประกอบเมืองเก่าสงขลาได้ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าใหม่ซึ่งรวมทั้ง 3 พื้นที่ไว้ด้วยกัน ควรมีการวางแผนเพื่อจะผลักดันให้เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองมรดกโลกด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้เสียเช่นเดียวกับชาลโวไซต์ ชมพูซุซ (2558) อธิบายถึงการบริหารจัดการท่องเที่ยวว่าควรมีการแจกแจงหน้าที่ที่ต้องทำในแต่ละแผนงาน และการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน โดยต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยกัน อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการแสดงศักยภาพต่างๆ เพื่อนำทรัพยากรมาใช้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ดังที่ฟองจันทร์ หลวงดวงจันทร์และคณะ (2561) กล่าวว่าชุมชนที่จะประสบความสำเร็จได้จะต้องดึงความสามารถและจุดเด่นของตนเองและแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่มาจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านกระบวนการร่วมกันคิดของชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจังจึงเมื่อพบว่าพื้นที่นั้นมีศักยภาพพอที่จะขับเคลื่อนการท่องเที่ยว

2. ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

จากภาพรวมของความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ยังไม่ได้มีการจัดการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีกระบวนการสร้างร่วมมือที่เป็นระบบและสร้างเป้าหมายเดียวกันของทุกฝ่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่า ที่ไม่ใช่เพียงบทบาทของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นที่เข้ามาจัดการ ไม่ใช่เฉพาะบทบาทของรัฐที่เข้ามาควบคุมดูแล แต่หากชุมชนและหน่วยงานภาคเอกชนยังเป็นองค์กรสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวซึ่งการจัดการท่องเที่ยวที่ดีต้องอาศัยกระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมโดยวิสัยทัศน์ขนาดใหญ่ (2557) เสนอแนะว่าควรมีการจัดการ การออกแบบแผนการในองค์กรเพื่อสนับสนุนและชี้แนะเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของบุคลากรและกลุ่มองค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยบทบาทของการจัดการคือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและหน้าที่ในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ เช่น การทำหน้าที่ของผู้นำ การกำกับดูแล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การจัดสรรทรัพยากรอย่างสมดุล ซึ่งทักษะในการจัดการ คือ ทักษะความคิด ทักษะในการประสานงานและทักษะในการปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการจัดการมีความยั่งยืนของสังคม

โดยเมื่อพิจารณาการจัดการความร่วมมือในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาแล้วพบว่าหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาจัดการร่วมกับชุมชนและภาคเอกชน ดังนี้ (1) การวางแผน ทุกฝ่ายควรมีการร่วมกันวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การจัดสรรทรัพยากรการท่องเที่ยว และการวางแผนการดำเนินการ (2) การแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์กรที่ให้ความร่วมมือควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการสนับสนุนด้านทักษะความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา ซึ่งจะประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนทักษะความรู้ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ (3) การประสานงานและการปฏิบัติงาน ควรมีการประสานงานและการดำเนินงานร่วมกันในพื้นที่เมืองเก่าที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และความปลอดภัย (4) การติดตามและประเมินผล ควรร่วมกันประเมินผลของการปฏิบัติงานร่วมกัน ยอมรับผลและแก้ไขการปฏิบัติงานและ (5) การสร้างข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการโดยมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือกฎระเบียบข้อตกลงร่วมกันในการใช้แหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา ดังที่พระชยานันท์มุนและคณะ (2562) พบว่าการให้ความร่วมมือนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผน เพื่อหาจุดประสงค์ในการจัดการโดยเปิดโอกาสให้ ประชาชน ภาครัฐและเอกชนเสนอความต้องการในการจัดการและการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามที่ณรงค์ ชูรัรักษและคณะ (2553) เสนอแนะว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินการ และการประเมินผลของประชาชนที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับน้อย ควรมีหน่วยงานเข้าร่วมรับผิดชอบ สร้างความเข้าใจ และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการร่วมกันทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และประชาชนควรทราบผลที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ต่อไป ดังนั้นจากองค์ประกอบความร่วมมือจึงตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การเสนอแนวความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา มีความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ทำให้พื้นที่เมืองเก่าสงขลา นำทุนทางชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมโดยนำเรื่องราวของประวัติศาสตร์การตั้งเมืองเก่า วิถีชีวิตชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น มาจัดและวางแผนให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเยี่ยมชมของเมืองเก่าสงขลา สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวคือการทำความเข้าใจและร่วมมือกันทั้งการวางแผน แลกเปลี่ยนข้อมูล มีการดำเนินการร่วมกัน การติดตามและประเมินผล รวมถึงการสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดการพัฒนาและช่วยลดปัญหาต่างๆ จากการท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาและความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว สามารถนำการจัดการความร่วมมือมาวิเคราะห์หาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา สำหรับการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวและวางแผน ปรับปรุง กระบวนการจัดการและความร่วมมือให้เกิดความยั่งยืน
2. เป็นแนวทางต่อภาครัฐ ชุมชนและเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนความเห็นและทำความเข้าใจในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นประโยชน์ร่วมกันของทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาองค์กรอื่นๆ นอกจากภาครัฐ เอกชนและชุมชนในส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยวเมืองเก่าให้ดีขึ้นกว่าเดิมทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว เพื่อศึกษาผลที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในด้านการท่องเที่ยว
2. ศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวหรือแรงจูงใจอื่นๆ ที่มีผลต่อการให้ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). รายงานวิจัยทัศนคติการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2579. (1). กรุงเทพฯ: สำนักกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- คณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา 4 ปี 2559-2564). (1). สงขลา: ศาลากลางจังหวัดสงขลา.
- ชาญโชติ ชมพูนุช (2558). แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแห่งชาติ. ศูนย์บูรณาการพัฒนามนุษย์ (ศบม.). <http://www.thaiihdc.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1434:2558-09-25-10-20-43&catid=13:2557-06-25-06-55-26> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์).
- ณรงค์ ชูรัฐรักษ์และคณะ. (2553). การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานไดโนเสาร์ของประชาชนในตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 4(2), 75-79.
- พระชยานันท์และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา. วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร. 7(2), 315-331.
- ฟองจันทร์ หลวงดวงจันทร์และคณะ. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงวัฒนธรรม. 8(2), 52-83.
- วิชัย นาคใหญ่ (2557). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการ. GotoKnow. <<https://www.gotoknow.org/posts/345600>> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน).
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). วาระพัฒนาที่1: การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว. (1). กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564). (1). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.